

LBRIIS

We know
books

SF. IGNATIE BRIANCANINOV

FĂRÂMITURILE OSPĂTULUI

Traducere de † ANDREI ANDREICUȚ

EDITURA RENĂȘTEREA
2014

CUPRINS

ORTODOXIA – O ȘANSA SPIRITUALĂ PENTRU OMENIRE..	5
CUVÂNT ÎNAINTE	7
SFATURI PENTRU VIAȚA DUHOVNICEASCĂ	
A CĂLUGĂRILOR.....	11
I. Studiul poruncilor Evangheliei și viața conformă învățăturii ei	13
II. La judecata lui Dumnezeu oamenii vor fi judecați după poruncile Evangheliei	16
III. Viața monahală este o viață după poruncile Evangheliei	18
IV. Nestatornicia vieții călugărești când ea nu este întemeiată pe poruncile Evangheliei	19
V. De ce trebuie să ne ferim de ispite.....	21
VI. O viață de singurătate și de liniște trebuie să fie precedată de o viață de obște plăcută lui Dumnezeu	25
VII. Prudența pe care trebuie să o avem în ce privește binele propriu al firii căzute.....	27
VIII. Împotrivirea dintre firea căzută și poruncile Evangheliei	30
IX. Citirea Evangheliei și a scrierilor Părinților	32
X. Discernământul cu care trebuiesc citite scrierile patristice referitoare la viața călugărească.....	34
XI. Viața pustnicească.....	36
Notă	53

XII. O viață de ascultare pe lângă un bătrân	55
XIII. Viața dusă urmărind sfaturile duhovnicești	60
XIV. Scopul vieții călugărești este acela de a cerceta voia lui Dumnezeu, a și-o însuși și a i se supune.....	67
XV. Iubirea aproapelui este mijlocul prin care se câștigă dragostea de Dumnezeu.....	72
XVI. Smerenia în relațiile cu semenul este un mijloc de a ajunge la dragostea de aproapele.....	76
XVII. Despre rugăciune	79
XVIII. Pregătirea pentru rugăciune	80
XIX. Atenția din timpul rugăciunii	83
XX. Rânduiala de la chilie.....	85
XXI. Despre metanii.....	86
XXII. Corelarea rânduiei de rugăciune de la chilie cu rânduiala mănăstirii	89
XXIII. Despre rugăciunea lui Iisus.....	92
XXIV. Despre practicarea rugăciunii lui Iisus	94
XXV. Despre rugăciunea neîncetată.....	96
XXVI. Rugăciunea lui Iisus orală, mintală și din inimă	98
XXVII. Despre meditație	102
XXVIII. Aducerea aminte de moarte.....	104
XXIX. Însuși Dumnezeu a rânduit calea cea strămtă pentru adevărații săi slujitori.....	108
XXX. Necazurile vor fi partea călugărilor	122
din vremurile de pe urmă.....	122
XXXI. Obârșia ispitelor călugărești.....	130
XXXII. În lupta cu ispitele trebuie să ai curaj.....	134
XXXIII. Învățătura Sfinților Părinți despre calea cea strămtă	137
1. Extrase din scrierile Sfântului Macarie cel Mare	138
2. Extras din scrierile Sfântului Marcu Ascetul	143

3. Extras din „Scara” Sfântului Ioan Scărarul	146
4. Extras din rânduiala votului monahal.....	149
XXXIV. Despre priveghere.....	151
XXV. Despre folosul și pericolele nevoinei trupești	159
XXXVI. Râvna firească și râvna duhovnicească	163
XXXVII. Despre milostenie	168
XXXVIII. Despre sărăcie.....	170
XXXIX. Despre slava deșartă.....	175
XL. Despre pizmă.....	183
XLI. Înțelesul cuvântului „lume”	190
XLII. Despre faptul că trebuie evitată compania persoanelor de sex opus.....	204
XLIII. Despre îngerii cei căzuți	211
XLIV. Primul mod de a lupta împotriva îngerilor căzuți	230
XLV. Al doilea mod de a lupta împotriva îngerilor căzuți	237
XLVI. Despre semnificația visurilor.....	238
XLVII. Legătura ce unește virtuțile între ele	243
XLVIII. Despre împotrivirea spiritelor căzute față de rugăciune	246
XLIX. Despre faptul că trebuie păzit ochiul sufletului de tot ceea ce-l poate pângări	254
L. Despre pocăință și despre lacrimi.....	259
CONCLUZII	277

SFATURI PENTRU VIAȚA DUHOVNICEASCĂ A CĂLUGĂRIILOR

INTRODUCERE

**Activitatea sufletească este firească pentru om
și constituie atributul său inalienabil**

○mul nu poate rămâne fără a gândi și fără a avea sentimente. Gândurile și simțămintele sunt semn că omul trăiește. Dacă acestea s-ar întrerupe, chiar și un minut, ar fi fost una cu încetarea vieții omului, a existenței sale. Din moment ce viața nu se întrerupe, niciun minut, mintea nu încetează nicio secundă să dea naștere la gânduri și inima la sentimente. Este firesc ca sufletul să se afle mereu în lucrare. Cel ce intră în mănăstire trebuie negreșit să-i dea sufletului său o ocupație ce-i place lui Dumnezeu. Sfinții Părinți numesc o asemenea ocupație „lucrarea sufletului”, „asceză interioară”, „paza minții”, „paza inimii”, „privegherea”, „trezvie” (Nichifor din Singurătate, *Tratat despre priveghere*).

După crearea trupului, sufletul a fost imediat insuflat în el (Fac. 2, 7); la fel novicele, după ce și-a însușit rânduielile comportamentului exterior, trebuie ca repede să-și însușească și această lucrare a sufletului.

Trupul viază prin suflet; la fel printr-o activitate a sufletului plăcută lui Dumnezeu prinde viață comportamentul exterior. Fără suflet, trupul nu este decât un cadavru,

părăsit de el, începe să se descompună și să împrăstie un miros urât; la fel un comportament pios exterior, dar care nu este însoțit de o lucrare corespunzătoare a sufletului, se dovedește mai întâi lipsit de rod spiritual, apoi se lasă copleșit de mândrie, de părerea de sine, de fățarnicie, de satisfacția omenească și de alte patimi rele ale sufletului, greu de depistat și de recunoscut. Ele se dezvoltă și se întăresc foarte rapid, acoperite de o aparentă evlavie exterioară, când aceasta nu este animată de o autentică viață spirituală. Omul care își admiră propria sa evlavie exterioară nu va scăpa de a trece de la pietate la fățarnicie. Fățarnicia, formalismul, sunt deosebit de plăcute lumii atinse de orbire; ea este atrasă de laudă, de stima și încrederea oamenilor; ea îl întoarce pe călugăr de pe calea Crucii, ea îi asigură o situație pământească, omenească, foarte confortabilă. Cum fățarnicul este atât de avantajat și vede, pe de o parte, câștigul pe care-l obține din practicile sale, iar pe de alta, ocările și persecuțiile pe care le îndură din partea lumii atleții lui Hristos, se va strădui din ce în ce mai mult să se distingă prin fățarnicie și complezență omenească. Când se desăvârșește în fățarnicie, sfârșește prin a deveni unul dintre acei farisei care respectă litera legii – acea literă care ucide – și respinge duhul care dă viață. Cu toate că vorbește fără încetare despre Dumnezeu și despre virtute, fariseul este în același timp complet străin de Dumnezeu și de virtute: este gata – și este foarte pregătit pentru aceasta – să împlinească nu importă ce învoială, să recurgă la orice mijloace pentru a-și satisface amorul propriu. Este firesc să aduni ceea ce ai semănat. Sufletul nu poate rămâne inactiv, dacă nu-l angajezi la o lucrare care-l orientează înspre Dumnezeu, va fi orientat inevitabil într-o altă direcție de către gândurile și sentimentele ce se nasc în el, își va agrava căderea și va amplifica minciuna și răul de care a fost

atins. Trebuie luate măsuri din timp pentru a nu deveni un fariseu și pentru a nu-ți pierde mântuirea și fericirea veșnică din pricina unei trecătoare bucurii pe care ți-o aduc avantajele pământești și laudele oamenilor. Înima noastră este slabă: ea foarte ușor se poate lăsa antrenată de către un viciu ascuns sub o mască seducătoare. Cel care vrea să ia măsuri de precauție împotriva fățarniciei, să aibă grijă ca de la intrarea în mănăstire să se obișnuiască cu o lucrare corectă a sufletului.

Din faptul că mintea naște neconținut gânduri și inima sentimente, reiese clar cu ce fel de activitate este obligat călugărul să-și obișnuiască sufletul. Trebuie să-și orienteze mintea spre gânduri plăcute lui Dumnezeu și inima spre sentimente asemănătoare. Cu alte cuvinte, trebuie ca mintea și inima să primească și să-și însușească Evanghelia. Pentru a-l ajuta pe cel ce dorește să se inițieze în lucrarea inimii care duce la mântuire, noi îi propunem următoarele sfaturi inspirate din Sfânta Scriptură și din scrierile Părinților.

I. STUDIUL PORUNCILOR EVANGHELIEI ȘI VIAȚA CONFORMĂ ÎNVĂȚĂTURII EI

De la intrarea sa în mănăstire, călugărul trebuie să se preocupe cu cea mai mare grijă și atenție de citirea sfintei Evanghelii. El trebuie să o studieze și să și-o întipărească în minte, pentru a avea învățătura ei prezentă în suflet pentru orice intervenție morală, pentru orice faptă, pentru orice gând. Aceasta este însăși atitudinea Mântuitorului. Această atitudine e însoțită de o promisiune și de o atenționare. Când i-a trimis pe ucenicii Săi să predice Evanghelia, le-a zis: „*mergând, învățați toate neamurile, botezându-le*

în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă” (Matei 28, 19-20).

Pentru cel ce împlinește poruncile Evangheliei promisiunea implică nu numai faptul că va fi mântuit, ci și că va intra într-o comuniune intimă cu Dumnezeu și că va deveni un templu al lui Dumnezeu. Domnul a spus: „*cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui*” (In. 14, 21).

Din aceste cuvinte ale Domnului, se vede că trebuie studiate poruncile Evangheliei până ce ele devin substanța sufletului nostru; numai atunci va deveni posibilă împlinirea constantă și dreaptă a poruncilor Evangheliei, așa cum cere Domnul. Într-adevăr, duhovnicește, Domnul i Se arată omului care-I împlinește poruncile; cu ochii inimii, cu mintea, acesta Îl vede în el însuși pe Domnul, în gândurile și în sentimentele pătrunse de Duhul Sfânt. În niciun caz nu trebuie să te aștepți să-L vezi pe Domnul cu ochii trupului. Aceasta reiese clar din cuvintele Evangheliei care le urmează pe cele ce le-am citat mai sus: „*dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom face locaș la el*” (Ioan 14, 23). Dacă este evident faptul că Domnul vine în inima celui ce-I împlinește poruncile, că El face din această inimă un templu și casă a lui Dumnezeu și că El se arată în acest templu, în orice caz nu cu ochii trupului ci cu ochii duhului poate fi văzut. Modul acestei vederi este neînțeleș pentru un începător și nu poate fi explicat prin cuvinte. Acceptă promisiunea prin credință la timpul potrivit, tu o vei cunoaște printr-o experiență binecuvântată.

Pericolul ce-l paște pe cel ce neglijează împlinirea poruncilor Evangheliei este de a ajunge la o sterilitate spi-

rituală, la îndepărtare de Dumnezeu, la pierzanie. Într-adevăr, Domnul a zis: „fără Mine nu puteți face nimic. Dacă cineva nu rămâne în Mine se aruncă afară ca o mlădiță și se usucă; și o adună și o aruncă în foc și arde... rămâneți în iubirea Mea. Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne în iubirea Mea” (In. 15, 5-6; 9-10). „Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri. Mulți îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu cu numele Tău am proorocit și nu cu numele Tău am scos demoni și nu cu numele Tău minuni multe am făcut? Și atunci voi mărturisi lor: niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei care lucrați fărădelegea” (Mt. 7, 21-23).

Cel ce ne dăruiește smerenia, Cel ce ne-a învățat și care-i este modelul, Domnul nostru Iisus Hristos, a numit sfintele, puternicele și dumnezeieștile Sale porunci „mici” (Mt. 5, 19), în sensul că este foarte simplă forma sub care sunt exprimate și care îi permite oricărui om să se apropie de ele și să le înțeleagă, chiar și celui mai puțin educat. Dar, în același timp, Domnul adaugă că cel ce va călca conștient și constant o singură poruncă „mic se va chema în împărăția cerurilor” (Mt. 5, 19), sau, după interpretarea sfinților Părinți, va fi lipsit de împărăția cerurilor și aruncat în focul gheenei.

Poruncile Domnului sunt „duh și viață” (In. 6, 63), ele îl salvează pe cel ce le împlinește. Ele readuc la viață un suflet mort; prin ele un om trupesc și firesc devine duhovnicesc. Dimpotrivă, cel ce neglijează poruncile se distruge pe sine însuși, căci rămâne într-o stare carnală și simțtuală, într-o stare de cădere agresivă: „omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie” (1 Cor. 2, 14); de aceea pentru a fi mântuit, omul firesc trebuie să fie schimbat în om duhovnicesc și omul vechi

schimbat în om nou (1 Cor. 15, 49). „Carnea și sângele nu pot să moștenească împărăția lui Dumnezeu” (Cor. 15, 50); de asemenea, pentru a fi mântuit, trebuie să te eliberezi nu numai de influențele cărnii sau ale patimilor grosolane, ci și de influența sângelui prin intermediul căruia patimile acționează într-o formă subtilă asupra inimii. „Cei ce se depărtează de Tine (nu spațial, ci prin dispoziția unui suflet care se întoarce de la împlinirea voii lui Dumnezeu) vor pieri; nimic-it-ai pe tot cel ce se leapădă de Tine”, căci își urmează voia lui, ideile lui și respinge poruncile Evangheliei sau voia lui Dumnezeu, voia lui Dumnezeu însoțindu-le negreșit pe acelea. „Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine este, a pune în Domnul nădejdea mea” (Ps. 72, 26-27).

II. LA JUDECATA LUI DUMNEZEU OAMENII VOR FI JUDECAȚI DUPĂ PORUNCILE EVANGHELIEI

Dumnezeu a rânduit ca noi, creștinii ortodocși, să fim judecați după poruncile Evangheliei și de această judecată depinde destinul nostru veșnic. Este o *judecată particulară* pentru fiecare creștin imediat după moarte și va fi o *judecată universală* pentru toți oamenii atunci când va veni a doua oară Domnul nostru Iisus Hristos. La amândouă judecățile însuși Dumnezeu este prezent și judecă. La judecata particulară El judecă prin intermediul îngerilor luminii și îngerilor căzuți; la judecata universală, va judeca prin intermediul Cuvântului Său întrupat (conform Matei 25; In. 5, 22-27). Rațiunea diferenței dintre cele două judecăți este clară. Omul de bunăvoie s-a supus îngerului căzut; el, în consecință, trebuie să înceapă prin a-și limpezi socotelile cu acesta. Creștinul poate face acest lucru pe măsură ce, grație mântuirii, el rupe toate legăturile cu îngerul

căzut. La judecata universală spiritele căzute dimpreună cu oamenii antrenați de ele vor fi supuse chinurilor pentru că au păcătuit împotriva lui Dumnezeu. Pentru aceasta Dumnezeu însuși, Cuvântul lui Dumnezeu care a îmbrăcat firea noastră omenească, care ne-a mântuit și prin care toți cei ce căzuserăm trebuia să fim mântuiți, ne va judeca pe toți cei dintre noi care, căzuți fiind, nu se vor curăți prin pocăință. Codul sau culegerea de legi, după care vom fi judecați și pe baza cărora se va da sentința atunci, la a doua judecată, este Evanghelia.

Domnul a zis: „*Pe cel care se leapădă de Mine și nu primește cuvintele Mele are cine să-l judece: cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi. Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, acesta Mi-a poruncit ce să spun și ce să vorbesc. Și știu că porunca Lui este viața veșnică*” (In. 12, 48-50). Rezultă din aceste cuvinte ale Domnului că vom fi judecați după Evanghelie și că a neglija poruncile Lui, în realitate, este tot una cu a-L respinge pe El.

Să fim cu toată grija, fraților, în împlinirea poruncilor Evangheliei. Nu știm când vine moartea. Într-un moment putem fi chemați la judecată, atunci când ne așteptăm mai puțin. Fericiți cei ce sunt pregătiți pentru trecerea în eternitate printr-o viață conformă cu Evanghelia. Vai de cei ce cad în nepăsare, care sunt neatenți, care-și fac voia lor, care se încred în părerea lor! Vai de cei ce n-au rupt toate legăturile cu satana! Vai de cei ce n-au intrat în legătură cu Dumnezeu! Și mai rău de cei ce au intrat în această legătură și apoi au rupt-o!

III. VIAȚA MONAHALĂ ESTE O VIAȚĂ DUPĂ PORUNCILE EVANGHELIEI

Sfinții monahi de odinioară numeau călugăria o viață evanghelică. Iată cum îl definea pe călugăr Sfântul Ioan Scărarul: *„călugărul este acela care în tot locul, în toată lucrarea și în toată vremea este călăuzit numai de poruncile și cuvintele lui Dumnezeu”*. Călugării care erau sub ascultarea Sfântului Pahomie cel Mare erau obligați să învețe Evanghelia pe dinafară, pentru a avea fără încetare legile lui Hristos-Dumnezeu prezente în minte, ca într-o carte deschisă permanent în fața ochilor sufletești; astfel, ele se întipăresc în sufletul lor, lucrare care le permite să le împlinească cu mai multă ușurință și exactitate. Sfântul stareț Serafim din Sarov zicea: *„trebuie să ne obișnuim sufletul să înnoate, dacă se poate spune așa, în legea Domnului, pe care trebuie să o luăm de călăuză pentru viața noastră”*.

Cercetând Evanghelia, străduindu-te să-i aplici învățăturile în faptă, în cuvânt și în gând, vei fi următor al voii Domnului și al tradiției ascetice și morale a Bisericii Ortodoxe; în puțină vreme Evanghelia te va face să treci de la pruncia spirituală, la maturitatea spirituală în Hristos și vei deveni acel bărbat fericit pe care-l cântă inspirat proorocul, *„care n-a umblat în sfatul necredincioșilor și în calea păcătoșilor nu a stat și pe scaunul păcătoșilor n-a șezut; ci în legea Domnului e voia lui și la legea Lui va cugeta ziua și noaptea. Și va fi ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor, care rodul său va da la vremea sa și frunza lui nu va cădea; toate câte va face vor spori”* (Ps. 1, 1-3),

Sfântul Duh îi învață pe adevărații slujitori ai lui Dumnezeu, pe acești oameni pe care Dumnezeu i-a ales: *„luați*

aminte, poporul meu, la legea mea, plecați urechile voastre spre graiurile gurii mele" (Ps 77, 1).

IV. NESTATORNICIA VIEȚII CĂLUGĂREȘTI CÂND EA NU ESTE ÎNTEMEIATĂ PE PORUNCILE EVANGHELIEI

Cel care și-a întemeiat viața pe cercetarea Evangheliei și pe împlinirea poruncilor evanghelice și-a întemeiat-o pe o stâncă nezdruclată. Oricare ar fi condițiile în care l-au plasat împrejurările vieții, el nu-și împruținează lupta duhovnicească. El este neîncetat în lucrare, el luptă și înaintază mereu, chiar dacă lucrarea sa, lupta și progresul său, rămân necunoscute și neînțelese de către ceilalți! Nicio încercare și nicio ispită care-l asaltează nu-l pot întoarce din drum.

Domnul a zis: „*oricine aude aceste cuvinte ale Mele și le îndeplinește, asemenea-se-va bărbatului înțelept care a clădit casa lui pe stâncă. Și a căzut ploaia, au venit râurile mari, au suflat vânturile și au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stâncă*” (Mt.7, 24-25). Aici maniera de a trăi și dispozițiile sufletești sunt asemănate cu o casă; această casă primește o extraordinară stabilitate din puterea dumnezeiască nemărginită pe care o au cuvintele lui Hristos. Nicio metodă și nicio tehnică nu-i pot da sufletului putere cum i-o dau împlinirea poruncilor lui Hristos; puterea lui Hristos care lucrează în poruncile Sale îi dă singură această tărie.

Domnul a mai spus: „*oricine aude aceste cuvinte ale Mele și nu le îndeplinește, asemenea-se-va bărbatului nechibzuit care și-a clădit casa pe nisip. Și a căzut ploaia și au venit râurile mari și au suflat vânturile și au izbit în casa aceea și a căzut. Și căderea ei a fost mare*” (Mt. 7, 26-27).

Cade ușor în ruină viața, în aparență bună, a celor ce și-o întemeiază în întregime pe asceza trupească sau pe un însemnat număr de acte de nevoință, uneori grele și remarcabile, dar care nu au suficientă grijă la împlinirea poruncilor evanghelice. Se întâmplă adesea că asceții nu acordă nici cea mai mică atenție poruncilor evanghelice și le desconsideră pe față, neatribuindu-le nicio valoare și nedându-și deloc seama de importanța lor. Atunci când acești asceți, pe neașteptate, sunt supuși la o ispită sau când li se întâmplă o schimbare neașteptată a modului de viață, ei nu numai că se tulbură foarte repede, dar îi paște și riscul acestui dezastru moral pe care Evanghelia îl numește *marea cădere a casei sufletului*.

Să luăm, de exemplu, un pustnic care trăiește într-o desăvârșită singurătate și care și-a pus toată speranța în bunătății și mântuirii în această însingurare. Să presupunem că acest pustnic este dintr-odată obligat de forța împrejurărilor să-și părăsească sihăstria și să trăiască în mijlocul multimilor. Cum n-a fost întărit prin poruncile evanghelice, va simți puternic șocul ispitelor care bântuie societatea omenească. Și e normal: el n-a avut ca scut decât singurătatea exterioară; pierzându-o pe aceasta, este privat de singurul său suport și va ceda în mod fatal la îmbrâncirea noilor impresii exterioare. Sigur că am spus lucrul acesta nu pentru a subaprecia viața pustnicească, care ne ferește de ispite și de neluarea aminte și care este atât de potrivită pentru studiu și îndeplinirea poruncilor evanghelice. Ci l-am spus pentru ca și pustnicii, în însingurarea lor, de asemenea, să aibă o deosebită grijă să cerceteze și să împlinească poruncile Evangheliei prin intermediul cărora „Hristos, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu”, intră în suflet.